

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในประเทศไทยมีส่วนพัฒนาในการสร้างองค์ความรู้ให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อีกทั้งเป็นการสร้างโอกาสในการถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมและความเป็นไทยไปสู่สังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 1) โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศที่ได้รับความนิยม การเรียนรู้ภาษาอังกฤษนับเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมโลกปัจจุบัน เพราะนอกจากจะใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อการประกอบอาชีพแล้ว ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร การเจรจาต่อรอง การแข่งขัน หรือเพื่อสร้างความร่วมมือในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา การเมือง และอื่นๆ อีกทั้งยังช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลให้มีความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของบุคคลในแต่ละเชื้อชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนต่อกันได้อย่างเหมาะสม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ก, หน้า 1)

สำหรับการศึกษาภาษาอังกฤษในประเทศไทยนั้น รัฐบาลได้กำหนดหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน ปีพุทธศักราช 2544 โดยกำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ให้กับผู้เรียน โดยการสร้างศักยภาพทางความคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภาษา และวัฒนธรรมต่างประเทศ เกิดความมั่นใจในการที่จะใช้ภาษาเพื่อสื่อสารกับชาวต่างประเทศในสถานการณ์จริงได้

การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศต่างจากการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เนื่องจากผู้เรียนไม่เพียงเรียนเพื่อรู้เกี่ยวกับภาษา แต่เรียนเพื่อให้สามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ ทั้งในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันและในการประกอบอาชีพ การที่ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จในการใช้ภาษาต่างประเทศได้นั้น ต้องได้รับการฝึกฝนทักษะทางภาษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดให้นักเรียนระดับประถมศึกษาได้เริ่มเรียนภาษาอังกฤษเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อฝึกการฟัง การพูด แบบง่ายๆ ส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษ อีกทั้งเป็นการวางรากฐานในการเรียนรู้ของระดับการศึกษาที่สูงขึ้นต่อไป

การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเอื้อประโยชน์ให้กับผู้เรียนที่สามารถนำประสบการณ์การเรียนรู้ในห้องเรียนไปใช้ในการดำรงชีวิต ผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้านคือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทั้งนี้การที่ผู้เรียนจะมีความสามารถในการใช้ทักษะทั้ง 4 ทักษะได้จะต้องได้รับการฝึกฝนเป็นอย่างดี รวมทั้งมีโอกาสนำทักษะต่างๆในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่องตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาตามหลักสูตรภาษาอังกฤษออกเป็น 2 ส่วนคือ ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรมไทย และความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารความหมายถูกต้องตามหลักภาษาและเหมาะสมกับสถานการณ์การใช้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ข, หน้า 2)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดคุณภาพผู้เรียนที่ต้องจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีความสามารถในทักษะการฟัง การพูด ที่สามารถแสดงความคิดเห็นจากสื่อประเภทต่างๆที่ได้รับฟัง รวมถึงมีความสามารถในการเลือกใช้ภาษา น้ำเสียง กริยาท่าทางได้เหมาะสมกับโอกาสและบุคคล สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้นในห้องเรียน สถานศึกษา หรือชุมชน โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพพร้อมกันทั้ง 4 ทักษะคือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยการสื่อสารในหัวข้อต่างๆที่เกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อม ภาษา ทัศนนาการ การท่องเที่ยว ฯลฯ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามหลักหลักสูตรกำหนดไว้ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนจึงมีความเจริญก้าวหน้าเพื่อให้เหมาะสมกับการพัฒนาในยุคปัจจุบัน วิธีการสอนที่ได้รับความนิยมในการนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้คือ วิธีการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) โดยหลักการของวิธีการสอนนี้มีความเชื่อว่าภาษาไม่ได้เป็นเพียงระบบไวยากรณ์ที่ประกอบด้วยเสียง คำศัพท์ และโครงสร้าง แต่ภาษาคือระบบที่ใช้ในการสื่อสาร จุดมุ่งหมายของการสอนวิธีนี้คือผู้เรียนสามารถนำภาษาไปใช้ในการสื่อสารได้เหมาะสมตามสถานการณ์และสังคม

ตามแนวคิดของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาหากิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนที่โรงเรียน และนำมาใช้พัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้เรียนโดยมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ อีกทั้งก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน ทั้งนี้ได้นำการเรียนการสอนที่ใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเข้ามาพัฒนาการสื่อสารของผู้เรียน เนื่องจากเป็นวิธีการสอนที่ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลายสถานการณ์ และเป็นสถานการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเป็น

วิธีการสอนภาษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตรงตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ที่มุ่งเน้นให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักให้ผู้เรียนทุกคนพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง โดยผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ เน้นการจัดเนื้อหาสาระให้มีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ใช้ได้จริง เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง โดยผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงทุกที่ทุกเวลา

การสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เกิดความรู้สึกและพฤติกรรมทั้งของตนเองและผู้อื่น หรือเกิดความเข้าใจในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทที่ได้รับ ดังที่ สุมิตรา อังวัฒนกุล (2535, หน้า 142-143) ให้หลักการไว้ว่าการแสดงบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางภาษา การสวมบทบาทต่างๆ ในสถานการณ์ที่กำหนดจะช่วยทำให้เกิดจินตนาการและแรงบันดาลใจที่จะนำทักษะทางภาษาที่ได้เรียนรู้มาใช้ในการสื่อสาร ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2554, หน้า 67) ที่กล่าวถึงวิธีการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติว่าเป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เกิดความเข้าใจในความรู้สึกและพฤติกรรมทั้งของตนเองและผู้อื่น อีกทั้งยังมีความเข้าใจในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทที่ตนแสดง โดยให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง และเป็นกระบวนการที่ผู้สอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในห้องเรียน ผู้เรียนควรได้รับการฝึกทักษะทางภาษาครบทั้ง 4 ด้านคือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน การที่ผู้เรียนจะมีทักษะการใช้ภาษาทั้ง 4 ด้านได้นั้นจะต้องได้รับการฝึกฝนและมีโอกาสได้ใช้ทักษะดังกล่าวในชีวิตประจำวัน เมื่อพิจารณาถึงทักษะทั้ง 4 ทักษะแล้ว ทักษะการฟังและการพูดควรได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก เพราะมีบทบาทสำคัญที่ใช้ในการสนทนากับบุคคลทั่วไป สอดคล้องกับแนวคิดของ วันชัย วัฒนวิทยวิทย์ (2546, หน้า 13) ว่าควรจำเป็นต้องยึดหลักธรรมชาติของการเรียนรู้ภาษา ในการเรียนภาษานักเรียนควรเริ่มเรียนจากการฟังก่อนแล้วจึงพูด ส่วนการอ่านและการเขียนเป็นขั้นตอนที่ควรฝึกหลังจากนักเรียนสามารถฟังและพูดได้ดีพอสมควรแล้ว ดังนั้นเพื่อให้เกิดพัฒนาการด้านการฟังและการพูดจึงได้นำเสนอกิจกรรมบทบาทสมมติมาพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนมีโอกาสฝึกสนทนาและสื่อสารในสภาพของสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป

การสอนภาษาเพื่อการสื่อสารมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ทางภาษาไปใช้พูด สื่อความได้ องค์ประกอบสำคัญอันจะช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนภาษาบรรลุเป้าหมายคือการ จัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษา และเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกสนทนา ภาษาในสถานการณ์ต่างๆอันจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนเนื่องจากผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างแท้จริง นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติมีส่วนช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความสัมพันธ์อันดี เกิดความร่วมมือระหว่างกันทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีต่อการเรียนรู้ จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะนำกิจกรรมบทบาทสมมติมาจัดเป็นกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการใช้บทบาทสมมติต่อพัฒนาการทางการสนทนาภาษาอังกฤษของผู้เรียน และส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดหนองโก อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสนำภาษาอังกฤษไปใช้สนทนาได้จริงตามสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติในการพัฒนาทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดหนองโก อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตการวิจัย

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้ คือ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดหนองโก อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 จำนวน 19 คน ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษ อ 31101 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติกับการเรียนสนทนาภาษาอังกฤษ

ข้อจำกัด

งานวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเพียง 1 กลุ่ม จึงไม่มีกลุ่มควบคุมที่จัดการเรียนการสอนการสนทนาภาษาอังกฤษโดยไม่ใช้บทบาทสมมติมาเป็นกลุ่มเปรียบเทียบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลถึงระดับความสำเร็จในการใช้บทบาทสมมุติในการจัดการเรียนการสอนการสนทนาภาษาอังกฤษ
2. ผู้เรียนมีโอกาสได้แสดงออกทางการสนทนาภาษาอังกฤษ รู้จักแก้ปัญหาร่วมกัน นำคำศัพท์หรือประโยคต่างๆที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น
3. สถานศึกษาและกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศสามารถนำแนวทางจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นตัวอย่างการจัดกิจกรรมที่นำไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เช่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นต้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทบาทสมมุติ หมายถึง สถานการณ์จำลองที่สมมุติขึ้นให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง มีความสอดคล้องกับบทเรียนเพื่อใช้ในการฝึกผู้เรียนด้านทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษ และแสดงบทบาทเป็นบุคคลต่างๆตามหัวข้อที่กำหนดโดยผู้สอน และผู้เรียนเป็นผู้แสดงบทบาทการพูดโดยมีการซักซ้อมล่วงหน้า ซึ่งมีความสอดคล้องกับความหมายที่นักการศึกษาหลายท่านให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2541, หน้า 161) กล่าวถึงการสอนโดยการแสดงบทบาทสมมุติคือ เทคนิคการสอนที่ให้ผู้เรียนแสดงบทบาทในสถานการณ์ที่สมมุติขึ้น นั่นคือแสดงบทบาทที่กำหนดให้

สุคนธ์ สีนธพานนท์ (2545, หน้า 97) ให้ความหมายของบทบาทสมมุติไว้ว่า เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในการสอนโดยสร้างสถานการณ์สมมุติขึ้นให้สอดคล้องกับบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกเป็นบุคคลต่างๆตามหัวข้อที่กำหนด แสดงออกตามที่ตนคิดว่าเป็นลักษณะนิสัยของตัวเอง ละครตามที่ผู้เรียนคิดว่าจะเป็นไปเช่นนั้น ทำให้เข้าใจพฤติกรรม ความรู้สึก และเหตุผลของบุคคลที่สวมบทบาทดังกล่าวในชีวิตจริง

ทศนา เขมมณี (2543, หน้า 5) กล่าวว่า บทบาทสมมุติเป็นวิธีการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ประสบกับสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนและพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียน โดยผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็น และแสดงออกได้อย่างเต็มที่

การสนทนาภาษาอังกฤษ หมายถึง การสนทนาเป็นคู่โดยใช้บทบาทสมมุติ ซึ่งมีการตัดสินค้าแนบเป็น 4 หัวข้อ คือ การออกเสียง การสื่อความหมาย ความสามารถในการแก้ไขปัญหา และความคล่องในการใช้ภาษา

